

GOSPODINJA IN TUJSKI PROMET

R - O V A

Želja, spoznati domovino in tuje dežele, je po svetovni vojni prodrla v vse plasti. Zaradi motoriziranih prometnih sredstev so se razdalje zmanjšale, železnica se je pocenila. Potom smotrenih organizacij se je potovanje še pocenilo, država podpira učečo se mladino v njeni težnji po spoznavanju lastne domovine in tujih dežel. Potovanje in tujski promet približavata narode, da se medsebojno spoznavajo, razne kulturne dobrine se hitreje pretakajo od naroda do naroda. Na potovanju spoznamo, ali je narod gostoljuben, redoljuben, snažen, ali ima smisel za higieno, za skrbno negovanje hiše, vrtov, travnikov in sadonosnikov, ali ima smisel za kulturo in kulturne pridobitve.

Statistika pravi, da je imela naša država v preteklem letu 827 milijonov dohodka iz tujskega prometa, od tega 317 milijonov od inozemcev. Tudi naše številke kažejo torej napredek ter je le od nas samih odvisno, v kaki meri se bodo še dvigale.

Kakšne vtise so prejeli vsi tisoči in tisoči, ki so šli skozi naše kraje?

Da bi govorile gospodinje o naših cestah, za to nisimo poklicane. Lahko pa govorimo o vsem drugem, kajti že pred pragom hiše se spozna značaj gospodinje. Skrbne, redoljubne gospodinje so dober zgled vsej vasi, a še bolj vidno je gospodinjstvo slabih. Le

ALOJZIJ PAUSCHIN

LJUBLJANA, WOLFOVA ULICA 6

Ustanovljeno leta 1864. Telefon 31-96

Velika zaloga
gostilniške posode,
steklenine in porce-
lana / Vsakovrstnih
jedilnih, kavnih in
čajnih garnitur / Vse
vrste strešnih, vzorča-
stih ornamentnih šip
in zrcal / Prevezam
vsa steklarska dela

REMEC-Co

tovarna upognjenega pohištva

Duplica-Kamnik

Najmodernejše kompletne

OPREME

z a

- hotele
- restavracije
- kavarne
- gostilne
- itd.

Pri najboljši kvaliteti
najnižje cene!

počasi se širi duh napredka med naše vasi, iz glavnega mesta se širi na vse strani, na nekatere hitreje, drugam le počasi in trudoma. V naprednih gospodarstvih so gnojišča pospravljena, gnojnica iz hlevov zajeta, da ob določenem času kot dragocena snov napoji izžerpano zemljo. Tujec, ki gre mimo vzornih gospodarstev, bo zadovoljno pokimal: »Dobri gospodarji, dobre gospodinje«. Rad bo vstopil v taki vasi v hišo, saj mu bo teknil kruh in požirek vina ali mleka. Beži pa noga skozi vasi, kjer se družita z revščino nered, nesnaga, kjer se vrste raztrgane strehe, vegasti svinjaki, polomljeno, z mahom poraščeno drevje, da ne govorimo o straniščih. (Angleži pravijo, da se po stranišču sklepa na značaj naroda in posamezne hiše. To je pri nas poglavje, o katerem se še vse premalo govori.)

In vendar ni revščina kriva vse zanemarjenosti. Nesmoteno delo brez znanja utruja. Kljub vsemu neredu je gospodinja zgarana, izžerpana. Tudi take vasi vidi tujec in si ustvarja o nas svoje mnenje.

Še drugih znakov išče tujec pri nas, to so domači izdelki. Naša narodna obrt s svojimi lepimi izdelki izvira še iz prastarih časov. Žal da je tuja industrija s svojimi cenenimi in dostikrat neestetičnimi proizvodi preplavila trg in zamorila našo stvariteljsko silo, tako da imamo le še malo pristno svojega, kar bi zanimalo tujca. Tudi mi se vendar začenjamo počasi ozirati po našem in skušamo prilagoditi stare oblike novim časom. Tu storimo pa še vse premalo. Naše ženstvo se pretežno oklepa klekljanja in vezenja in da ni vztrajne ženske pridnosti, ki se zadovoljuje z

malim zaslužkom, bi tudi ta obrt izumrla. Lepo ročno delo zopet pridobiva spoštovanje in ceno in prav bi bilo, ako bi se povrnili k njemu. Tu imajo šole še velike in težke naloge, saj je ročno delo lep prispevek k vsakdanjemu zaslužku, je razvedrilo, obenem razgiba fantazijo. Mnogo je narodov in krajev, ki so postali znani po svetu po narodovih izdelkih, kakor Bruselj po bruseljskih, Madeira tudi po svojih čipkah. Govorimo o ruskem rezbarstvu in o češkem steklu, katerega izdelava se je razvila iz narodne obrti v svetovnoznano industrijo. V Jugoslaviji so znamenite hrvaške opanke, letna obutev si jih je prisvojila kot vzor. Hrvaške, dalmatinske in srbske vezenine so pronikle v modo. Po vsem svetu znane so bosanske in pirotске preproge.

Naša propaganda za narodno umetnost je še v razvoju. Mladi arhitekti in arhitektinje imajo dovolj dela z osnutki, ki naj bi se naslanjali na narodne motive,

po teh naj bi se vršilo sistematično izdelovanje narodnih izdelkov, namenjenih v prodajo tujcem. Tu leži še marsikak zaslužek, kajti tujec, ki pride v deželo, hoče imeti značilna narodna dela v spomin, ne pa vsemu svetu znane modne izdelke.

Z žalostjo gledamo gospodinje, kako se splošno šopirijo tuji modni časopisi in revije, domače pa ponižno kukajo izpod njih. Tujec, prišedši k nam, se komaj zave, da je prestopil državno mejo in vendar bi morala že obmejna postaja nositi naš narodni značaj. Importira se k nam tuja moda. Naše matere se brez pomisleka oblačijo, kakor muhasta moda predpisuje, ali našemu značaju pristoja ali ne, a znano je, da je moda često izraz hotenja močnejšega. Gospodinje, zato dobro premislimo, kaj kupimo, da bomo z izdanim denarjem pomagale domači obrti, na katero imejmo svoj zavedno narodni vpliv. Prisvojile si bomo tudi simpatije tujcev, ki iščejo narodove značilnosti.

RESTAVRACIJA-BUFFET SLAMIČ

Kmečka soba

Pogled iz lovske sobe proti glavni jedilnici

Pogled na del salona s Cundermanovo stensko slikarjvo

Podeželskim gospodinjam je tujski promet končno lep dohodek, ki se pa morajo zanj potruditi. Hiše s priznano dobro postrežbo — zasebne in gostilnice — stalno kažejo napredek, tako da se jim kriza ne pozna. Po Gorenjski vidimo, kako rasejo gostilne v hotele, krčme v gostilne, zasebne hiše pa se dvigajo in pripravljajo, da sprejmejo goste. Vsepovsod je gospodinja tista, ki s pridnostjo in postrežljivostjo, z redom, snago in dobro kuho privablja goste. Vsako tako delo, še tako skromno, prinaša blagoslov, vsak gost prispeva k blagostanju. Vsega ima kmet doma: kos dobrega kmečkega kruha, čašo mleka ali sadjevca, sadje itd., vse je gostu - tujcu in letoviščarju dobro došlo.¹

Za napredek tujskega prometa nam je treba predvsem naprednih in uvidevnih gospodinj, ki znajo svoje pridelke primerno pripraviti in svoje prostore pravilno urediti, da sprejmejo goste!

¹ Švica, klasična dežela tujskega prometa, je tudi najnaprednejša dežela, kar se tiče gospodinjskega pouka. Posamezni kantoni imajo sicer svojo avtonomijo, zato pa lahko usmerijo pouk v tistem pravcu, ki je njihovim razmeram najbolj primeren. Posebej je treba še omeniti tečaje za brezposelne ženske iz krogov industrije in obrti. Švica ima 1000 gospodinjskih zavodov, od teh pravih šol 45. V mnogih kantonih je pouk za dekleta od 14. do 17. leta obvezen. Posebej se vrši pouk za odrasle, posebno za poklicne kuharice in sobarice. Učni načrt se menjava po krajevni potrebi, obsega pa poleg običajnih predmetov tudi tečaje za tkalstvo in za izdelavo narodnih noš. Kanton Bern sam izda letno za gospodinjski pouk pol milijona frankov (= 7 milijonov dinarjev), vsa Švica pa 14 do 15 milijonov frankov (= 200 milijonov dinarjev!)

LJUBLJANSKI HOTELI PRED 100 LETI

V svoji knjigi o potnih spominih iz Kranjske iz leta 1848. navaja Henrik Costa, oče dr. Etbina Coste, da ima Ljubljana 7 gostilnic prvega reda (hotelov). Razen hotela »pri Slonu« jih danes ni več.

1. Gostilna pri Virantu (»Zur Sternwarte«). Na pogorišču jezuitskih zavodov je sezidal bivši jezuit Gabrijel Gruber (znan od poglobitve Gruberjevega kanala, glej »Kronika« I. letnik, str. 8) med leti 1775. in 1781. poslopje za svoje matematične in zvezdarske študije. Je to še danes ena najlepših ljubljanskih stavb. Leta 1840. je prešla hiša v last Antona Viranta, ki je zgradil poleg stare hiše še eno in odprl hotel in gostilno, priljubljeno zlasti Dolenjcem, ker se je tu ustavljala novomeška pošta. Kadar je zboroval deželni zbor v reduti (sedaj šola pri Sv. Jakobu), so se zbirali pri Virantu slovenski deželni poslanci. Leta 1887. je kupila obe hiši Kranjska hranilnica za umetno obrtno šolo. Danes je v hiši direkcija pošte in telegrafa.

2. Hotel Bidelmon (»Wilder Mann«). Hiša poleg magistrata, ki je sedaj last ge. Strojanskoje, je bila od l. 1731. dalje hotel. Ker se je radi zboljšanja cest pomnožilo število potnikov, zlasti tudi uradnih oseb, je ukazala vlada magistratu, naj poskrbi za primerno prenočišče višjim uradnikom in oficirjem, ki so morali dotlej prenočevati na pošti ali v kakem samostanu. Magistrat je kupil dve hiši in ju strnil v eno.

Restavracija

kavarna

klet

»Zvezda«

V LJUBLJANI

Najmoderneje urejene restavracijske prostore s prvovrstno postrežbo, s ceneno celodnevno prehrano, izbornimi vini,

na novo otvorjeno kavarno, preurejeno in popolnoma prezidano, z moderno razsvetljava, veliko izbiro tuzemskih in inozemskih časopisov in revij, z biljardi, igralnico itd., in

krasno opremljeno, prvovrstno klet, kjer se pleše ves večer pri najboljši godbi in izborni kapljici

cenjenemu občinstvu kar najtopleje priporoča

RAJKO ZUPAN

restavrater in kavarnar